

Г. И. Тункин: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА, Москва, 1962, с. 1—331.

Професор Григорије I. Тункин, један од водећих аутора међународног права у СССР, објавио је ових месеци своју књигу о питањима теорије међународног права. Оно што је основна мисао аутора јесте жеља да објасни извесна схватања XXII Конгреса Комунистичке партије СССР која се тичу међународних односа и перспективе њиховог развоја. У том погледу проф. Тункин указује на доследност Лењинове идеологије и данашњег развоја међународног права, онако како је то схваћено после XX Партијског конгреса. Стаљинову епоху аутор квалификује као период култа личности коме су одговарали догматизам и бескрајно цитирање познатих места. То је, по мишљењу аутора, довело до правног нихилизма, до одвајања од реалне активности науке међународног права у СССР.

Напротив, по аутору, међународно право после Октобарске револуције ишло је у правцу који је захтевао његово приближење новим условима међународне заједнице и по своме саставу и по начелима на којима се оснива. Распад колонијалног система даје нове аспекте међународној заједници, оно што је било постављено Лењинским тезама противу колонијализма. С друге стране, по суштини, Тункин сматра да је до трансформације међународног права дошло постављањем нових директивних принципа као што су начела неагресије, мирног решења међународних спорова, самоопредељења народа, мирне коегзистенције, разоружања и забране пропаганде рата, подвлачећи да ови принципи не негирају него напротив учвршћују старе демократске принципе међународног права. — У овом погледу међу писце који постављају основе новог међународног права аутор убаја и професоре М. Бартоша и М. Радојковића, као теоретичаре мирољубиве активне коегзистенције.

Од специјалног интереса јесте Тункинова теза о демократизацији процеса стварања норми међународног права, специјално на међународним форумима. Важно је нагласити да иако Тункин остаје при тези да уговорни карактер међународног права је одлучујући, он ипак указује да се не може имати потпуно негативан став према тзв. помоћним изворима у које долазе јуриспруденција, доктрина, рад друштвених и научних организација, нити се могу негирати основна начела као извор права, мада остаје при схватању да општа начела из чл. 38 Статута Суда међународне правде, не представљају неки посебни извор. Оно што је битно у погледу посматрања развоја извора међународног права јесу разматрања о законмерности развоја савременог међународног права и о утицају хладног рата на тај развој. Тункин закључује да све јачи утицај сила социјализма над силама империјализма и све јачи развој мирољубивих сила у свету остварују нову и оптимистичку перспективу развоју међународног права.

Оно што је битно у овој књизи то су III, IV, и V део посвећен односима међународног права и спољне политике, улози форме и система држава у формирању међународног права и најзад стварању једног новог међународног права између социјалистичких држава у свету. Као што је међународно право поглора за правилну међународну политику тако је, по аутору, улога држава у међународном праву и њихова одговорност једна од полуга за његов правилни развој. Мирољубиви односи засновани на пролетерском интернационализму створиће могућност да се још више демократизују норме међународног права. Тункин завршава потребом да се нарочита пажња поклони изучавању баш тих односа јер ће они допринети још више правилном развоју међународног права уопште.

Сматрамо да је књига проф. Тункина по своме духу прекидање са досадашњим схватањима „јаловог догматизма“ у совјетској науци међународног права, не само зато што то каже Тункин већ зато што је она ослобођена ограничења на званичне цитате и што је бацила поглед на прави циљ међународног права. При томе треба нарочито напоменути да Тункин у својој књизи цитира огроман број писаца и дела како из совјетске тако још више из западне литературе, одређујући вредност појединих дела и ставова према њиховом унутрашњем значењу а не према томе одакле долазе. Уосталом, цела ауторова концепција иде на тражење путева за стварање мира и мирољубиву коегзистенцију као основног циља науке међународног права, а тај се циљ може постићи једино заједничким напорима свих система.

Једна књига која заслужује да буде запажена и која представља вероватно нови правац у развоју међународног права уопште.

М. Бартош

Gillian White: NATIONALISATION OF FOREIGN PROPERTY. London, 1961, Stevens and Sons, 283 pp.

Од Другог светског рата до данас број извршених национализација у разним деловима света је већи него што је био икад раније. С тим у вези појављује се и велики број студија, монографија и чланака посвећених овом необично важном питању, за које су заинтересоване како земље извознице тако и земље увознице капитала. Аутора у првом реду интересује правна ситуација која се ствара мерама национализације, иако правилно примећује, да концепција национализације садржи многе неправне факторе, јер су то у првом реду економске мере чији су мотиви често политичке природе.

Не треба сматрати, подвлачи аутор, да је национализација везана само за социјалистичке земље или за једну одређену политичку партију. И у капиталистичким земљама је вршена национализација. Пример за то је *TVA (Tennessee River Valley Authority)* у САД, британски Закон о национализацији рудника од 1938, затим мере национализације предузете у Аустрији, Египту, Индији, Индонезији, Ирану и др.

Најјачи мотив је свакако жеља да се држава ослободи доминације страног капитала. Често је нека инострана корпорација толико снажна да влада не само економским него и политичким животом неразвијене земље. У таквим случајевима *La Pradelle*, на пример, и други сматрају да је национализација оправдана. Међутим, тај елемент се често злоупотребљава, сматра аутор (пример је „национализација америчке имовине у Куби 1960“).

Аутор се нарочито задржао на питању компензације за национализовану имовину које има необично велики практични значај. Сви они који на било који начин улажу капитал у иностранству начисто су са чињеницом да држава има право да у циљу јавне користи национализује имовину странаца. Стога питање накнаде, њене величине, рока исплате, ефикасности, долази у први план. Зато је аутор овом питању у својој студији дао изузетно велики простор.

Национализација Англо-иранске петролејске компаније и Међународне компаније за пловидбу Суецким каналом су, према аутору, потврда да те мере представљају „незакониту дискриминацију странаца“ и да као такве значе „повреду међународног права“.

На основу бројних примера, који се односе на компензацију имовине странаца која се даје било у виду глобалне суме или чак директно појединцима (правним или физичким лицима) на основу њихових захтева (случај компензације коју је влада Мексика исплатила америчкој *Sinclair*